

Claire Swyzen presenteerde op Het Theaterfestival 1999 *Theater / Disziplin muss sein!*, het nieuwste nummer van het tijdschrift SAMPEL. Een knuppel in het jongetheaterhok.

Wordt vervolgd?

## Een 'illegale' State of the Union

Jaarlijks opent Het Theaterfestival met een State of the Union, 'waarin een notoir theaternens brandende kwesties aanwakkert en zijn medeburgers een geweten schopt, kortom: een stand van zaken opmaakt', aldus de festivalkrant. Dit jaar was de eer aan Jan Ritsema.

In zijn openingszin zette Jan Ritsema het programma van zijn State of the Union uiteen: 'Eerst de redelijkheid, straks de kunst, opdat we het verschil ertussen blijven herkennen.' Ter gelegenheid van het verschijnen van het theaternummer *Disziplin muss sein!* van SAMPEL, tijdschrift tussen pulp en kritiek, vandaag een illegale State of the Union om de spijker van de redelijkheid, die Ritsema er slechts half in klopte omdat hij er meer voor voelde om de gevoelige snaren van de kunst te raken, er verder in te hameren. Op het programma van deze illegale State of the Union dus alleen redelijkheid, opdat we het belang ervan voor de kunst zouden erkennen. De kunst zelf kan me even gestolen worden. En stel dat ze werkelijk verdween; er zou zo weer nieuwe gemaakt zijn. Aan mensen die kunstenaar willen worden is er immers geen tekort. Aan mensen die sympathiek willen zijn – of allebei – al evenmin. Maar wie wil er redelijk zijn? Op enkele asociale kamikazes na, niemand. Want de theatermaker naast wie u nu zit, daar wil u straks nog mee op café kunnen zitten.

Dit zeer ontvullende feit wijst op een ongeschreven wet die op de hedendaagse theatermarkt bijna zonder uitzondering spontaan gerespecteerd wordt. Als iedereen in de theaterwereld echter zo open is als men beweert te zijn, dan zal iemand me moeten uitleggen waarom het onmogelijk is om nog een pint te pakken met een collega-theaternens van wie

je het werk hebt bekritiseerd. Of zou een werkelijke *openheid* aan het licht brengen dat het beide partijen aan de 'guts' ontbreekt om kritiek te spuien of te verteren?

Deze illegale State of the Union wil een pleidooi zijn voor meer redelijkheid in de kunst. Alleen al daarom kan deze rede niet anders dan illegaal zijn. Het lijkt in het overgrote deel van het officiële theatercircuit immers ongehoord om een intellectuele houding aan te nemen. Een aantal onder u vraagt zich misschien verontwaardigd af of dat geen evidentie is in een tijd waarin we de kloof met de burger horen te dichtten. Waarom zou de theaterwereld trouwens zo nodig haar intellectuele en kritische vermogen moeten inzetten?

Als we de schrijvers van recensies, programma-brochures en persmappen van de jongste jaren mogen geloven, is er heel wat *aanstormend jong talent* dat – al was het maar door de luchtverplaatsing – *een frisse wind* door het theaterlandschap doet waaien. Maar hoe *lakenfris* zijn de ideeën van onze *jonge snakes* werkelijk? Wat heeft Vlaanderens *nieuw theater* talent ons voor nieuws te vertellen?

De *vurige experimenten* van ons *jong volk* gaan over *de kleine man* van Vlaanderen en zijn 'kleine dingskes' van alledag. Blijkbaar is alleen daar 'het echte leven' nog te vinden. Vandaar al de *rasvertellers*. Om de *couleur locale* van 'het volk' weer te geven, kiezen jonge theatermakers voor dialect of voor het onder-tussen weinig originele *hebdegij*-Vlaams dat tegenwoordig in het theaterlandschap – je zou bijna van een theaterprovincie gaan spreken – voor *authentiek* moet doorgaan. Heeft men de *naturel* aandoende, aan het dialect refererende

schriftuur van Louis Paul Boon en van hedendaagse toneelauteurs als Eric De Volder, Arne Sierens en Filip Vanluchene willen imiteren? Dan heeft men niet ingezien dat hun taal slechts de illusie van natuurlijkheid opwekt, terwijl ze in werkelijkheid een literair product is en dus artificieel.

De romantische hang naar alles wat authentiek is houdt een zekere nostalgie in, een afwijzing van grootstedelijke cultuur en alle postmoderniteit die de grootstad met zich meebrengt. Vlaanderen-gelijk-Vlaanderen-is wordt door de jonge theatermakers doorgaans zonder meer geromantiseerd, maar nooit wordt het geproblematiseerd. Tom Lanoye deed dat wel in *Gespleten en bescheten*, de conferentie waarin hij genadeloos afrekenet met de fundamentele hypocrisie van 'de Vlaming'. Tegen de achtergrond van een oprukkend Vlaams culturnationalisme is het allerminst toe te juichen dat het *charmante* theater 'de Vlaamse eigenheid' zo kritiekloos romantiseert. Wat niet wil zeggen dat 'de Vlaanders' geen onderwerp kan zijn voor hedendaags theater. Language Valley, Vlaanderen 2002, de Culturele Ambassadeurs, Kortrijk als 'het Dallas van West-Europa'... kortom, heel de retorische en chauvinistische machine die voormalig minister-president Luc van den Brande in gang zette om het toekomstland Vlaanderen in binnen- en buitenland aan de man te brengen, is gedroomde materie voor al wie 'de Vlaamse identiteit' in vraag wil stellen. Waarom is er nergens een toneelstuk te zien over een West-Vlaamse hormonenmaffiabons in maatpak, met een Rolex aan de pols, die in een authentiek dialect via zijn GSM aandelen van Lernout&Hauspie koopt terwijl hij aan 200 per uur met zijn dikke BMW